

Vergaderjaar 2022–2023

36 337

Wijziging van de begrotingsstaat van het Ministerie voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (XVII) voor het jaar 2023 (Incidentele suppletoire begroting inzake steun voor Oekraïne)

36 336

Wijziging van de begrotingsstaat van het Ministerie van Buitenlandse Zaken voor het jaar 2023 (Tweede incidentele suppletoire begroting inzake steun Oekraïne en tweede ophoging Nederlandse bijdrage Europese Vredesfaciliteit)

Nr. 3

BRIEF VAN DE MINISTERS VOOR BUITENLANDSE HANDEL EN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING EN MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 3 april 2023

Middels deze brief informeren wij uw Kamer mede namens de Minister van Financiën en de Minister van Defensie over het eerste BZ- en BHOS-steunpakket van 2023 aan Oekraïne. Hierbij stuur ik u de tweede incidentele suppletoire begroting 2023 toe van het Ministerie van Buitenlandse Zaken (BZ) (Kamerstuk 36 336) en de eerste incidentele suppletoire begroting 2023 van de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (BHOS) (Kamerstuk 36 337). In deze incidentele suppletoire begrotingen 2023 zijn de verplichtingen en uitgaven verwerkt die voortvloeien uit de overheveling van algemene middelen van de Aanvullende Post naar de begroting van BZ en BHOS voor geplande steun aan Oekraïne. De totale omvang van het in deze brief gepresenteerde pakket is EUR 274 miljoen. Het pakket wordt vanwege de snelheid en de benodigde flexibiliteit bij het inspelen op de noden die onder andere gericht zijn op het voorjaar, via een incidentele suppletoire begroting aan uw Kamer voorgelegd.

Dit pakket volgt op het eerdere pakket met acute winterhulp in 2022¹ en wordt bekostigd uit de reservering van EUR 2,5 miljard die het kabinet heeft getroffen voor steun aan Oekraïne in 2023.² Deze brief bevat ook een reactie op het verzoek van het lid van der Lee tijdens de procedurevergadering van de BHOS-commissie om de (huidige) verdeling van dit bedrag

¹ Kamerbrief Ophoging financiële middelen voor acute winterhulp Oekraïne, 11 november 2022, Kamerstuk 36 045, nr. 123.

² Kamerbrief Steun Oekraïne 2023, 23 december 2022, Kamerstuk 36 045, nr. 134.

en eventuele verschuivingen die raken aan het BHOS-budget in kaart te brengen³. Daarnaast beantwoordt deze brief de toezegging en de motie van het lid Klink c.s. over de Speciaal Gezant voor het Nederlands bedrijfsleven bij de wederopbouw van Oekraïne.⁴ Ook komt deze brief tegemoet aan de motie van het lid Jasper van Dijk om te bezien of de hulp aan Oekraïne moet worden opgehoogd.⁵ Tot slot geeft deze brief een reactie op de motie van het lid Ouwehand uit 2019 om de Nederlandse bewindvoerder bij de EBRD te instrueren om tegen kredietaanvragen van het Oekraïense bedrijf MPH Group te stemmen.⁶

Begroting buitenlandse zaken

Met het eerste steunpakket uit de aanvullende post van EUR 2,5 miljard voor Oekraïne wordt voorzien in urgente noden van de Oekraïense samenleving en strijdkrachten. Het kabinet helpt Oekraïne hiermee met onder meer non-letale steun om zich te weren tegen de Russische agressie, met de strijd tegen straffeloosheid en met behoud van identiteitsbepalende Oekraïense cultuur. Concreet betreft het:

- EUR 75 miljoen voor het *Ukraine Comprehensive Assistance Package* (UCAP) van de NAVO. Via dit programma wordt snel en flexibel non-letale steun geleverd aan de Oekraïense strijdkrachten. Nederland heeft in 2022 omstreeks EUR 25 miljoen bijgedragen, waarvoor onder andere generatoren, brandstof en anti-dronesystemen geleverd zijn. Met deze bijdrage beoogt het kabinet intensievere steun te geven en het programma uit te breiden naar toekomstgerichte capaciteitsopbouw om de interoperabiliteit met de NAVO te verhogen.
- EUR 14 miljoen voor de strijd tegen straffeloosheid van internationale misdrijven. Onder meer wordt hierbij in samenwerking met het Ministerie van Justitie en Veiligheid bijgedragen aan vervolging en berechting van deze misdrijven en ondersteuning van de Oekraïense justitiële sector en van het Internationaal Strafhof. Deze bijdrage is tevens bedoeld voor de oprichting van een oorlogsschaderegister in Den Haag, het oprichten van een *Dialogue Group on Accountability* en de ondersteuning van forensische bewijsvergaring in Oekraïne door het Internationaal Strafhof.
- EUR 5 miljoen voor behoud identiteitsbepalende cultuur, zoals voortzetting van noodhulp voor stabilisatie en behoud beschadigd erfgoed en het tegengaan van illegale handel in ontvreemde cultuurgoederen. Daarnaast kennisopbouw voor samenwerking in programma's o.a. voor collectiebehoud, herstel van erfgoed en ruimtelijke architectuur en behoud van talent en professioneel niveau van (uitvoerende) kunstenaars door voortzetting van training, repetities en uitvoering.

Op 12 december jl. is in de Raad Buitenlandse Zaken (RBZ) afgesproken dat de Europese Vredesfaciliteit (EPF) met EUR 2 miljard zou worden aangevuld, en dat een mogelijke tweede ophoging van het EPF met EUR 3,5 miljard op een later moment aan de orde zou kunnen zijn. Met de munitievoorstellen die de RBZ van 20 maart jl. heeft aangenomen lijkt dat moment nu te zijn gekomen. De Europese Dienst voor Extern Optreden (EDEO) heeft een overzicht gepresenteerd van de verwachte uitgaven voor de periode 2024–2027. De geschatte uitgaven voor lopende EU-missies en -operaties, militaire steun aan Oekraïne, steun aan de Afrikaanse Unie en andere partners in de wereld bedragen

³ Verzoek van de vaste commissie voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking van 10 maart 2023.

⁴ Kamerstuk 21 501-02, nr. 2578 en Kamerstuk 36 045, nr. 129.

⁵ Kamerstuk 36 200 V, nr. 29.

⁶ Kamerstuk 21 501-02, nr. 2013.

EUR 3,5 miljard. Nederland zou ophoging met dit bedrag kunnen steunen wanneer hiertoe een voorstel wordt gedaan in Brussel. Financiële inpassing wordt meegenomen in voorjaarsbesluitvorming. Hierover zal uw Kamer separaat geïnformeerd worden wanneer er door de HV een concreet voorstel aan de Raad wordt voorgelegd.

Begroting buitenlandse handel en ontwikkelingssamenwerking

De aanhoudende oorlog eist in toenemende mate zijn tol van de Oekraïense samenleving en economie. De behoeften blijven groot, onder meer op het gebied van humanitaire hulp, landbouw en herstel van infrastructuur. Het huidige pakket voorziet in deze aanvullende en urgente hulpbehoefte, ook gericht op dit voorjaar, middels de volgende bijdragen:

- EUR 20 miljoen voor humanitaire hulp via VN OCHA
- EUR 10 miljoen voor geestelijke gezondheidszorg en psychosociale steun (MHPSS) via verschillende partnerorganisaties
- EUR 10 miljoen voor de ontminning van onder meer landbouwgronden die moeten worden klaargemaakt⁷
- EUR 40 miljoen voor voedselzekerheid: handelsfinanciering via de International Finance Cooperation (IFC) voor o.a. de aankoop van zaaigoed en materieel door de Oekraïense landbouwsector.
- EUR 100 miljoen voor investeringen in de fondsen die projecten uitvoeren op het gebied van gezondheidszorg, mobiliteit, energie, landbouw en onderwijs, waarvan:
 - o EUR 40 miljoen via de European Bank for Reconstruction and Development
 - o EUR 60 miljoen via het *Ukraine Relief Trust Fund* (URTF) van de Wereldbank

Op 23 maart jl. verscheen de update van de eerder in september uitgebrachte Wereldbank *needs assessment*. Eerder werd een bedrag van USD 349 miljard voorzien voor wederopbouw van Oekraïne op het langere termijn. Dit bedrag is door de Wereldbank inmiddels bijgesteld naar USD 411 miljard als gevolg van de voortdurende Russische aanvallen.

Reservering EUR 2,5 miljard

Door het lid van der Lee is verzocht om een uitsplitsing van de voor 2023 voorziene EUR 2,5 miljard per departement om meer inzicht te krijgen in de middelen. De verdeling van deze reservering is opgedeeld tussen drie verschillende departementen, te weten Defensie, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking en Buitenlandse Zaken. Dit bedrag is een inschatting van onder andere de militaire steun uit eigen voorraad, via commerciële aanschaf, samenwerkingsverbanden met internationale partners en financiële bijdragen aan internationale fondsen, trainingen, opsporingsonderzoek, accountability, steun voor kritieke herstelnoten en herstelwerkzaamheden, zoals herstel van (energie-) infrastructuur, ziekenhuizen, onderdak, landbouw, ontminning en humanitaire hulp, en afhankelijk van het verloop van de oorlog ook voor betrokkenheid van het bedrijfsleven. De precieze besteding van deze steun hangt samen met het verloop van de oorlog en de daaruit voortvloeiende Oekraïense behoeften.

Het bedrag van EUR 2,5 miljard blijft op de begroting bij Financiën gereserveerd staan, waarbij na goedkeuring van het kabinet via de

⁷ De EUR 10 mln voor humanitaire ontminning wordt verwerkt op de BZ-begroting, omdat financiering uit het Stabiliteitsfonds geschiedt. De bijdrage betreft wel ontwikkelingsgeld (ODA).

reguliere of incidentele begrotingsprocessen delen van dit bedrag worden overgeheveld naar de begrotingen van de respectievelijke departementen. Op deze manier borgen we een overzichtelijk proces dat ook naar uw Kamer zo transparant mogelijk is. Op gezette momenten in het jaar zullen BZ en BHOS geaggregeerde steunpakketten samenstellen en deze richting uw Kamer communiceren, waarvan dit het eerste moment is in 2023.

In reactie op de vraag van lid Van der Lee kan ik u melden dat deze reservering van EUR 2,5 miljard voor 2023 afkomstig is uit de algemene middelen en kan op de verschillende internationale beleidsterreinen worden aangewend. Zodoende zijn er geen verschuivingen binnen het BHOS-budget voorzien.

Speciaal Gezant voor Nederlands bedrijfsleven bij wederopbouw Oekraïne

Mede op verzoek van uw Kamer is besloten tot de aanstelling van een Speciaal Gezant voor de bevordering van de betrokkenheid van het Nederlandse bedrijfsleven bij de wederopbouw in Oekraïne.⁸ De functie van Speciaal Gezant zal vervuld gaan worden door Ron van Dartel. Hij is een voormalig Nederlands ambassadeur en beschikt over goede kennis van en ervaring met de regio. Bij de invulling van de taakopdracht voor de Gezant wordt rekening gehouden met het verzoek van uw Kamer om deze Gezant bij zijn/haar werkzaamheden bijzondere aandacht te laten besteden aan het borgen van de aansluiting van het Nederlandse bedrijfsleven op de internationale inspanningen gericht op het volgen van de Oekraïense prioriteiten, waaronder ook voedselzekerheid en cruciale energie-infrastructuur, zoals vastgelegd in de motie-Klink van 22 december jongstleden. De Speciaal Gezant zal daartoe op 31 maart reeds deelnemen aan een gezamenlijke bijeenkomst van de publiek-private kennisplatforms.

Het Kamerlid Amhaouch vroeg tijdens het Commissiedebat van de informele Raad Buitenlandse Zaken/Ontwikkelingssamenwerking van 7 maart jl. (Kamerstuk 21 501-04, nr. 256) om een brief over inzet van het bedrijfsleveninstrumentarium in het kader van Oekraïne. Daarbij moet worden benadrukt dat Oekraïne nog altijd in een hevige oorlog verkeert. De veiligheidsrisico's en de daarmee gepaard gaande reisbeperkingen zijn nog dermate groot dat mogelijkheden voor reizen naar Oekraïne zeer beperkt zijn. Momenteel werken we aan een steunfaciliteit bij RVO om met bedrijven en maatschappelijke organisaties en hun partners in Oekraïne aan wederopbouw te werken in de drie sectoren waar we met hen de dialoog over voeren (landbouw, water, gezondheid). Daarnaast kijken we met het Ministerie van Financiën naar mogelijkheden om de risico's voor bedrijven af te dekken om te exporteren naar Oekraïne via een garantie of verzekeringsinstrument. Wij zullen uw Kamer spoedig nader informeren.

Motie lid Ouwehand – EBRD

Op 14 december is de Board van de *European Bank for Reconstruction and Development* (EBRD) akkoord gegaan met een doorlopende lening van maximaal USD 100 miljoen aan een dochteronderneming van MHP Group – een agrarische corporatie in Oekraïne met een specialisatie in de productie en export van kippenvlees. Deze lening zal worden gebruikt voor de aankoop van zonnebloemzaad voor de verdere verwerking tot zonnebloemolie voor de export uit Oekraïne. De lening helpt MHP de

⁸ Verslag van een commissiedebat, gehouden op 23 november 2022, over Raad Buitenlandse Zaken Handel en Raad Buitenlandse Zaken Ontwikkelingssamenwerking, 21 december 2022, Kamerstuk 21 501-02, nr. 2578.

zonnebloemolieproductie op peil te houden, hetgeen extra belangrijk is geworden sinds de start van de Russische oorlog in Oekraïne. De motie van het lid Esther Ouwehand gaat in op het voorkomen van het financieren van de bioindustrie in Oekraïne met Nederlands belastinggeld en het voorkomen van onevenredige concurrentie op de Europese markten van kippenvlees en verzoekt de regering de Nederlandse bewindvoerder bij de EBRD te instrueren om tegen kredietaanvragen van MPH Group te stemmen.⁹ De geopolitieke context in Oekraïne is echter dusdanig veranderd sinds het aannemen van de motie dat een stem tegen dit project niet past in de Nederlandse steun voor het land. Daarom heeft het kabinet de Nederlandse bewindvoerder bij de EBRD geïnstrueerd om toch in te stemmen met dit project.

Ten slotte

Een volgend financieel steunpakket hopen wij voor het zomerreces met u te kunnen delen. Hierdoor zal uw Kamer tijdig worden geïnformeerd over de inzet van het volgende (financiële) steunpakket.

De Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking,
E.N.A.J. Schreinemacher

De Minister van Buitenlandse Zaken,
W.B. Hoekstra

⁹ Kamerstuk 21 501-02, nr. 2013.